

Flexibele zielzorg

Auteur(s):

Lecq, S.G., van der

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4312, pagina 465, 1 juni 2001

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Het ministerie van Economische Zaken timmert aan de weg met mdw-operaties nummer 1, 2 en binnenkort ook 3. Er zijn ook markten die uit zichzelf tot flexibilisering komen, zoals recentelijk de markt voor dominees. Vanwege de hechte verbinding tussen dominee en gemeente worden aanstellingen voorafgegaan door het zoeken naar een goede aansluiting tussen de behoefte van een gemeente en de kwaliteiten van de dominee. Indien deze er lijkt te zijn, volgt een verbintenis die slechts in uitzonderlijke gevallen wordt beëindigd. Een gemeente zal niet snel suggereren dat 'dominee wellicht toe is aan een nieuwe uitdaging', terwijl dominees niet geacht worden op zoek te gaan naar een voor hen spannende nieuwe aanstelling. Doorstroming op eigen initiatief is dus niet gebruikelijk, terwijl een beroep vanuit een andere gemeente soms lang uitblijft. Hierdoor zijn voorgangers soms jaren aan dezelfde gemeente verbonden, hetgeen zowel voor de dominee als voor de gemeente tot verminderde inspiratie kan leiden. Bovendien speelt hetzelfde probleem als bij de vaste aanstelling: de betere voorgangers stromen wel door maar 'de mindere goden' blijven ongewenst lang zitten.

Het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond heeft onlangs een plan bedacht: een detachingsbureau voor dominees¹. Kerkenraden kunnen bij een dergelijk bureau terecht voor een nieuwe dominee en deze voor een zekere periode op detachingsbasis aantrekken. Aan het eind van de periode kunnen dominee en kerkenraad besluiten of het tijd wordt voor verfrissing of dat men nog een periode met elkaar verder gaat. Het detachingsbureau kan zorgvuldig bemiddelen en op die manier de bekende problemen van informatieasymmetrie verminderen. Het bureau kent de kandidaat-dominee immers al langer en kan derhalve een betere inschatting maken van diens competenties. De kerkenraad huurt de dominee per uur, de rechtspositie wordt door het detachingsbureau geregeld en de kerk kan de detachingsovereenkomst beëindigen indien de dominee niet bevalt. Dit mooie plan heeft voorlopig de naam bv Dominee meegekregen.

Als het wordt uitgevoerd, hoe ziet die toekomstige markt voor dominees eruit? Als er maar één bv Dominee komt, zal Economische Zaken deze markt willen meenemen in mdw4. Zaak is dus dat er meerdere, concurrerende detachingsbureaus komen, eventueel met afdelingen per kerkelijk gezindte. De bureaus kunnen elkaar de loef afsteken met gunstige arbeidsvoorwaarden voor de dominees enerzijds en kwalitatief goede dominees anderzijds. Als een dominee niet bevalt, zal een detachingsbureau deze dominee mogelijk niet langer willen bemiddelen en kan deze zijn heil bij een ander detachingsbureau zoeken. Detachingsbureaus kunnen gemeenten totaaloplossingen gaan aanbieden, met de kosten erbij, of reservedominees in geval van ziekte en vakantie. Genoeg om mee te concurreren dus.

De flexibiliteit wordt ook verhoogd doordat, volgens het plan, de standaardperiode van een aanstelling ongeveer drie jaar is. Dan is het goed mogelijk om dominees te selecteren met het oog op de fase waar een gemeente zich in bevindt. Projectdominees of interimdominees zijn soms een uitkomst. Een interimdominee kan eventuele gegroeide onevenwichtigheden in de organisatie van de gemeente herstellen en een projectdominee kan een bepaald onderdeel extra ondersteunen, zoals evangelisatie of de instroom van nieuwe groepen gemeenteleden.

Er zijn echter twee bezwaren tegen de detachingsconstructie. Ten eerste is er het theologische bezwaar dat in de kerk het ene ambt niet over het andere kan heersen, dus dat de dominee in een werknemer-werkgeverrelatie kan komen ten opzichte van de kerkenraad. De vraag hierbij is hoe de huidige constructie dan wordt ervaren en of het detachingsbureau, dat buiten de ambtelijke constellatie valt, daar niet juist een oplossing voor zou zijn. Dit economenvakblad waagt zich echter niet aan het beantwoorden van theologische vragen. Ten tweede is er het aspect van de langdurige samenwerking tussen gemeente en dominee, die kwalitatief anders is dan een kortdurende samenwerking. Hier zijn economen wel in thuis, want de lange-termijnrelaties tussen afnemers en toeleveranciers zijn onderzocht². Zij hebben als voordeel boven kortdurende relaties dat vertrouwen ontstaat, kennis wordt gedeeld en gezamenlijke innovaties tot stand komen. Als nadeel geldt dat er wederzijdse afhankelijkheden en blinde vlekken kunnen ontstaan en dat de creativiteit na verloop van tijd minder wordt. Beide aspecten gelden ook in de relatie tussen gemeente en dominee. De langdurige relatie maakt het mogelijk dat de dominee de gemeenteleden kan begeleiden in processen rond leven en sterven en vanuit de vertrouwensband hierin een 'coachende' rol kan spelen. Een tijdige doorstroming brengt nieuwe ideeën in de gemeente binnen, waardoor andere gemeenteleden zich geïnspireerd voelen en een verfriste sfeer ontstaat.

Eigenlijk is dit dus een economisch vraagstuk: het zoeken naar de optimale aanstellingsduur onder (theologische) randvoorwaarden. Het is dan ook toe te juichen dat een sociale partner het plan tot flexibilisering opwerpt en uitwerkt. Aan de kerkelijke wereld de uitdaging om er een constructieve vorm aan te geven. Dan hoeft het wereldlijk gezag er via mdw4 niet meer aan te pas te komen

¹ Voor een uitwerking, zie <http://www.gmv.nl> en F. Provoost, De bv dominee, *NRC Handelsblad*, 18 mei 2001.

